

„ÍGY VAGYUNK EGYÜTT”

(Konczek József és Ddzuang Hszi álma
Damó és a Hadnagy kalandjaiban)

Tizenkét évig, 1988–2000-ig dolgozott az író Damó történetén, hogy aztán a nyomdába kerülés előtt még egyszer meg kelljen küzdenie a sajtó „negatív ördögével”. A modern, számítógépes nyomdai előkészítés automatikusan kijavította mindazokat a helyesírási hibáknak vélt nyelvi- és stíláriákat, amelyek egy fél-analfabéta végvári vitéznek a tizenhatodik század zivatarai között esetleg a Biblia fatáblájára rótt feljegyzéseiből a kései hallgató érzékeny fülébe juthattak.

Mert a két utolsó lírai költemény előtt a Damó nyelve mesterségesen primitív, sőt kevert. Olyan, mintha Göre Gábor Amerika helyett a tizenhatodik századba érkezett volna, a mikor is „*kilüken a vízből* (a mindenkori történelem vizéből) *egy ronda vadállat* (a helytállás vagy megfutamodás) *krokogyélusa*.”

Ezzel indul a történet: a Katona fölkeresi a Parasztot, és megpróbálja rávenni arra, hogy harcoljon a végzete ellen. Ne engedje, hogy

(például és többek között) a törökök kirabolják, asszonyát meggyalázzák, földjét, állatait elvegyék. A Paraszt vonakodik, lusta, meg gyáva a helytállásra, sőt még hasznót is remél a megfutamodásból: asszonya majd félre fogja fordítani a fejét, mialatt idegen erőszaktevők gyermekét foganja, esetleg rá gondol, de a születendő gyermek az ő gazdaságának ingyen munkása lehet.

A Katonának igaza lett. A török jön, támad, rabol, erőszakol és ráadásul a Paraszt is ráismer a janicsárban elrabolt gyermekére. De a Katona sem tud egymaga harcolni a martalócokkal. Azért ússza meg a kalandot anélkül, hogy felkoncolnák, mert a rabló a rablással van elfoglalva.

Ki a Katona? Ki a Paraszt? Ki a Janicsár?

Mi vagyunk. Akikben ott található a martalóc, a gyáva és a harcra biztató megalkuvás. Ahogy az utolsó szabadvers mondja már gyönyörű mai magyar nyelven, a tükörből mindig három arc tekint reánk.

Jövőmből hozzám érkező édes asszonyomtól az ég áld gyönyörű le-

ánygyermeket nekem. Véle merengünk az időn. Fiúarcon. Férfiarcon. Ős-apai arcon.

Három generáció arca tükröződik Damó szemében. A férfi: az író, a fiú, akiben biológiailag is folytatódni szeretett volna és az ősök azok, akiknek arcvonásai felismerhetőkké válnak a hosszú (és néha kuszának vélhető) történet során, amelynek minden állítása azt a kérdést boncolgatja, vajon kimaradhunk-e a történelemből?

A paraszt azzal védekezik a szemrehányások ellen: ha ő nem alkudozik a turbános martalóccal, a katona biztos otthagya volna a fogát. „Mert, ha nem szántom a földet, ha nem dalol a pacsirta, ha a lovat nem hazudom, ki mentett volna meg? Végighajtották volna a keicsalítost, s téged is kiűznek. Indulj most már gyalogszerre s szégyenem, ha van, váljon mind benned jó erővel. Menj, ne kérdezz semmit.”

Pár nap múlva kinn az úton széttaposott arcú halott feküdt széjjeltárt karokkal. Ki volt az? A Katona volt? A Paraszt volt?

A májusi fejezet, amelynek motója Damó balladájának első strófája, azt az alcímet viseli: *Dalolt a pacsirta*. Miként az összes többi is, röviden összefoglalja a történeteket: *melyből megtudjuk, hogy kár a vitéznek gőgösködni, amikor nem tudna elrejtőzni az ártalmatlan és igaz békés élet mögé. Kiért vagyon, mert hát különben minek is vóna.*

Próbáljuk meg összeadni a cselekményt ezekből a rövid fejezetcímekből!

Holdudvar, melyből azt tudjuk, miként nehéz harcossá lenne a gyerekeembernek, kivált, ha mézen-tejen nevelődött vala. A vallatás: A pásztorok bizony, hogy nem engedik a fiatal pásztorot öfölel-jük nőni fontosságban. Meg önértetben, mint ahogy az máskor is lenne szok. „Küldj utána...” melyből látjuk, hogy a közös érdek helyett önmaga körébe visszautasított Damó, ha végvári vitéz is, miként gondolja keseredetten csináni következőket a valóságban. S hogyan, hogy így sem lehetne igaz. A kútnál bizony, hogy késő mán azon gondolkodnia a Damónak, ami úgy nem lehet. A Púpos madarokat rajzol de ám azért üdöbe tellik, amíg Damóból kifáj a bánat A Padlás melyben igazán a Damó bánatának gyógyítására egy udvari leány – kit Idusnak gyanéthatunk – van jó gyakorlatokva. Epe ez Pál nagyságos úr valamely oldalági asszonyrokona gyónása az utálatokrul, melyek eltöttik lelkeit a férfi nélkül való asszonoknak. Mán meg azt is hiszi örült asszon, hogy Pál úr a férje. A csíny ez Damónak bizonyos tette, melyről sajátlag magyarázattal is majd későbbben szolgálunk.

Június

Isten reggele amely „bémutatja, hogyan patvarkodnak egymással a pásztorok, hogy megcsúfojja a nagyobb a kisebbet. A nevekrül melyben Damó arról elmélkedik, hogy e dolgok neve és a dolgok maguk nem mindig egyeznek egymással. S ebből aztán sok más is következik. Az érzékenségrül mely mutatja, hogy Damó

hiszi, mintha a dolgok rendjét csupán valamely szóbeli megmondás irányítaná el erre vagy arra. Holott pedig nem éppen A nádas ebben Damót látjuk, amikor gyermeke anyját, az örmény lányt elcserélik a Pál úrral. Hogy török lánynak tudják őtet a népek, ez má jellemző órájuk. Osztan Damó örül is a naccságos visszátértének meg nem is, mert hát a kedvesit elveszik tőle. A pletykárul ez arrul szól, hogy Damó kiigazítja azt, amit az udvarbeli népek meséllnek, mert a dógok nem úgy vannak ám, amiként azok látszonak. A vég amikor végre Pál úr kiszabadulván a török fogságbul nehéz szívvel látja, mivé lett az ország. Púposnak asszonya mongya Idus megvilágítja, hogy szerelemnek vannak furcsa esetei. Damó gyűlölködik ez láttatja, hogy harcba' jó nehéz viüselletü ember. De ám aztat szenvedni igen keserves a sajátjának. Mohácson által mivelhogy Damó ügyekezik Sárvárba, honnan az új-Bibliát elhozni küldetése van Pál úr által.

Allahnak vitéze ki Damóbul iszonyatos dógokat vált ki, látván annak tökéletes képességét. A Testamentum táblájának való lapos farabrul amely írás mutatja, hogy Damó a kést jobb szeretné fajaragásra használni, mintsem ölésnek eszközüül. Pál úr levele A fehér arcus melyből látszik, hogy Damó, a nagy kópé éppen azt a levelet tartotta meg, amit nem köllött volna. Nála van az üres, abba meg miket nem képzél?

Július

Kesergő legények ugyancsak elmondja ezen rész, miként hogy nagyon fontos a

férfiembernek, ha még katona is, valaki, nő, vagy asszony erős szereteté. Mert anélkül mit is ér lenni ebbe' a világba'. Vallomás miként meséli vitézbül lett testvér, azaz nehéz dolog, hogy adjon igazságot néki, aki maga is bünös. A szégyen kiben kitudódik, hogy Damó mán Sopronig ellovaglott, pedig erre bizása egyáltalán nem volt s hogy ottan meg egy gyerekkori leánycimborája adódik néki a szemébe A föld kiben Damó elmeséli az ő kalandozását Idus haragszik mely részben Damó tudhatja, hogy Idus mekkora egy igazi vitéz Az írásnak lénegirül má megint vagyon egy észlelet, hogy az ostoba Damó bizom hogy elhagyta a Bibliját, s Idus meg kileste, miként jutott el mégis a naccságoshoz, s benne még egy titkos levél is, mert ha Idus nem tudta volna, akkor Damó se tudná, meg mink se Damó felakasztja magát má meg azt gondolja Damó, hogy jobb is volna nékie nem élnie, ha illen ostoba vót a biblia elhozása ügyében, mint azt az Idus elmonta neki. A disznóhajsza osztán folytatja a történetet, hogy a büszke leánt hogyan hogy értelmezi a Damó. Avagy a büszke leán esetleg hogy tréfálva jáccik Damóval, s még hiteti is el különféle dógokkal. Idus összefoglalja melyben van írva rejtélyes viüsellet.

Augusztus

Kálmosvirág mutatja a dolgoknak kifejtetjít A varázsolás amelyik mán elmélyíti az előbbieket. A varázsolás (2) ki még csak jobban magyarázza Jelei a tavaszodásnak ugyanis Damó az udvaron ülve studérozik, hogy szép-szép az érett

nyár, de hajh még szebb a kora tavasz
Má' nyílik a tavasz amikor télleg eljött a
tavasz, s másodszer szerelmes a Damó és
megláthatjuk, hogy milyen nagyon Az oltári
szentségrül aki titkos helyen rejtőzik
Kálmoska boldog verse akin érezni lehet,
hogy mely nagyon. S eztet Idus elolvasta
Damó szerelmes éneke mely a Kálmoska
boldog versének a szinte mása Riadalom ez
csak Damónak egy álmodása, amelyik az
álmodáshoz hasonlóan folytatódik a való-
ságban is. Földistenapánk.

Szeptember

A kardnak természete amelyből meg-
tudhatjátok, hogy a kard nem pontosan
vérenek ontására való Két vitéz beszélget
amely rész mutatja a végváriaknak saját
gondolkodását, amikor őket nagy általá-
nosságban bécsapják valahol, s emiatt
aztán a legínek elvadulnak, s miként vala
a küldött embernek a leölése, kirül már
hallottunk. Damó meséli a hadnagyot aki
mégsem tud békélni övéle Hajának válto-
zása melyben Damó bizonyítja, mi a
becsület, s bizony a hadnagy végre valódi
titkokat vall be Damónak A csönd amely
csöndben vagynak néma sikoltozások és
fölhorgadott sok kérdések is Damó hüm-
mögése melyben kibontakozik, hogy miféle
ok miatt vagynak összekeverve az írás-
nak módjai.

Október

Beszélgetés az időkrül Pál úrral mely
mutatja, hogy a jó történet éltet mindene-
ket, s nincsen időhöz kötve. A veszprémi

vásár látogatásakor melyből tudjuk, hogy
a hadnagy milyen cselt vetett Damónak A
vásárban ahogyan ezeket a történeteket
még jácca a folyton változó idő Egy átírt
oldal Damó könyvéből melynek végezetével
imáját mondja Hazafelé mely mutatja,
hogy kis várban hogyan tartja magát, s
kücsiün lányukat miként nevelik Önma-
gát kutatja melyben Damó embereknek a
megmentésén fáradozik Az év melyben egy
öregember vízért indul a réti édes forráshoz
(Gyászpatak)

Mindez szinte szó szerint így ta-
lálható a könyv tartalomjegyzék-
ében. De ki olvassa el egy könyv
végén a tartalmat? És vajon fedi-e a
történet ezeket a költői mondatok-
kat? Vagy fordítva: vajon a történet-
ről szólna-e ezek a mondatok?

Nem. A történet nagyon egyszerű.
Damó, a vitéz attól lesz púpos,
(különben a „damó” is púpost jelent
valamilyen nyelven), mert egy ör-
mény lányt szeret, vele menekül és a
Hadnagy büntetésül egy nyílveszőt
lövet a hátába. Elküldik egy levéllel
Sárvárra, ahonnan egy keményfa-
táblás Bibliát hoz el egy levéllel
együtt. A törökök megtámadják. Ő
a levelet megmenti a könyv ke-
ményfatáblájával pedig fejbe veri a
támadóját. Kiderül, hogy a fatábla
rejtette az igazi üzenetet, amelyért
Istvánffy Pál kicserélheti fogságá-
ból. Közben Damó megszereti
Idust, és ráakad szeretőjére,
Kálmoskára, aki miatt Idus félté-
keny lesz.

Mennyivel különb ez a történet úgy elbeszélve, ahogy olvashatjuk!

Hiszen a *Holdudvar* fejezetben arról esik szó, hogy, aki ki szeretne lépni a történelemből, úgy van, mint a „*mézen-tejen nevelt lyány-kisférfi, ... aki a saját szemét akarja kitolni, kikaparni, ne lássa, soha lássa, amit kellett látnia*” A *vallatás* arra próbál válaszolni; mit lehet felelni kínkötélre vonva? Hiszen a *vallatott* éppen azért árulta el, merre vannak a keresett ágyúk, mert félre akarta vezetni *vallatóit*, az ágyúkat ugyanis tudtán kívül és cselből éppen abba a rekettyésbe vontatták, ahol ő biztosan tudta, hogy nem lehetnek, „Küldj utána egy vesszőt, fiam”, mondja a Hadnagy egyik legényének, mialatt a Deák, aki a vessző nyomán púpos lesz, (ezért is nevezik később *Damónak*), éppen úgy „*gyaszatolja*” az örmény-török leánykát, mint az első fejezetben a *Paraszt asszonyát* a *burbános*. (Az már külön szimbólumrendszer része, hogy a nyelvki-vágásra ítélt *Damó* miként kényszerül írásra, ha üzenetet akar hagyni maga után.)

Az egyes hónapokat *Damó* balladájából vett versszakok vezetik be. Az ősi felező nyolcasban írott nagyszerű népballada-hamisítvány, a slágerek népszerűségével is versenyezhet. A versáradású szövegrész pedig az egész mű kulcsa, egyben az újabb gondolkodnivaló feladat.

Ideérezem a fiamat. Közelítem, aztán eltolom magamtól. Koromsötét iszapméhyben

motózó halak közül néz vissza rám az arca. Onnan akart megszületni, oda merül vissza, érzékenyen játszik velem, s mozduló szájával mondja: „Nem vagyok apám, csak képzelsz engem.”

Így vagyunk együtt.

Volt, hogy lehetett volna, hogy volt is, hogy nem lett, de azért kell tudnom. Ez az én fájdalom. Egyém, mint minden élet, aki nem élhette meg a neki ígért ajándékozott időt.

Így vagyunk együtt az íróval, mi olvasók is.

Nem véletlen, hogy *Juhász Ferenc* írt a *borítóra* ajánló sorokat, az ő látomásokkal áldott élete is *Damó* története. Mint ahogy, a mi látomások nélküli szegényes életünk is az. *Hadnagy, Idus, Pál úr* és a történet nem elhanyagolható mellékszereplője, *Ibragimis* velünk van, aki magyar gyerekből lett török *martalóc*.

Tizenkét évig dolgozhatott *Koncsek József* ezen a művön, amelyet azért olvashatunk olyan kevert nyelven, mert *Damó* gyanítja, hogy más is beleírt. A *Történelem*, amelyből nem lehet kilépni, *Idus*, aki a szerelmét valami létenkívüli boldogsággal szeretné megajándékozni. Ezt azonban csak a biológiai folytatásból remélheti az ember: „*Am azért, ha nincs is – kitaláltam őt. Hogyan ellenkezett volna velem, hogyan került volna kalandokba, hogyan parancsolt volna a szíve békülést a helyzetekben, hogyan, s milyen is lehetett volna – ostobának látszó – mégis a fiam, akit szerettem volna bármilyennek.*”

Ki kicsodát?

Mindegy. Hogy (Szabó Lőrinc híres versét idézve), Dzuang Hszi álmodja a lepkét, vagy a lepke Dzuang Hszit, esetleg mindkettőjüket ő? A történelemből nem lehet kilépni, Szerencse, hogy az ember a keskeny ösvényen egy kezét talál; Damó vagy a Hadnagy kezét, akik

egymásba is kapaszkodva vezetgetik, mialatt *csak az hogy térszi dógát bizalommal a természeti mindenség... Elbomlóan, mint szerelemnek délfokán asszoni nézés változik csöndes szépbe minden. Lészen jó alkonyat.*"

(Masszi Kiadó, Budapest, 2001.)

Vass Tibor

SZABÓDOM, HOGY A VERSSZÖVET

(Szingli-trendi kommentár Paróczai Csaba verseihez)

[kommen egy]

Hogy a kommen, e jövőmenő, vanáslevő sváb szó honnan. Paróczai Csaba sváb filozofter szokás szerint sokat foglalkozik a vanással meg a levéssel, a vanáslevéssel meg a levésvanással. A 'tér' és az 'idő' mellett ezek a favorizált szavai.

[kommen kettő]

A Nők Lapját olvasom és Paróczai Csabát. A Nők Lapja *Irodalmi divatok* című írását N. E. tollából (52. évfolyam, 28. szám, 2001. július 11., 18. oldal; melynek köszönhetően két új szót tudok: szingli és trendi) és Paróczai Csaba

verseit (*Közelítések*, a szerző kiadása, Salgótarján, 1997; *Háton vitt sarkcsillag*, Alma Grafikai Stúdió és Kiadó-Humanitás Oktatási és Közművelődési Stúdió, Salgótarján, 2000), melyeknek köszönhetően sok új szót tudok. Ez az írás nem jöhetett volna létre, ha nem tudok olvasni, továbbá nincs 1. a Nők Lapja, 2. Paróczai Csaba. A harmadik: pontban rólam nem beszélve. Nem beszélek rólam, szóval. Tartom a Nők Lapját és Paróczai Csaba könyveit a kezemben, hétköznap délelőtt. Heverészek a hernádkaki padlásszobámban, van egy padlásszobám Hernádkakon, hétköznap délelőt-

töt írunk és a ripők legyekkel együtt ezt a pocsék recenziót.

[kommen három]

Paróczai verseit apró érdemtelenségek veszik körül, mintha csak legyeskedni kívánnának a szerző szárnypróbálgatásai körül. Az első ilyen én vagyok, érdemtelenül zümmögök itt, lévén fogalmam sincs a szerző hol- és hogylétéről, s az arról való tudás nagyban befolyásolna.

[kommen négy]

A divatreformerség. N. E. a Nők Lapjában: „Trendi... finom érveléssel bírálni a könyvheti újdonságokat.”; vagy: „Trendi könyvvel a hónunk alatt felolvasóestekre járni, ahol a szépreményű ifjoncok még a csilláron is lógnak, mert a nézőtér megtelt.” Paróczai: „Jöjjön az ajakbiggyesztés / kis durcáskodás meg utálat / és van aki komolyan veszi / a többi meg le se szarja” (*a szükséges elég tudása*); vagy: „a nők sem mondták fel soha jól / a nekik írt szép szövegeket” (*valami talán*). Milyen kellemetes ezeket a szingliket így nem trendileg összeolvasni. N. E.: „Ismét vannak divatos teaházak, mondjuk Pesten a Vörös Oroszlán, aztán favorizált kávéházak, mint a régi-új Centrál, meg kávézók, például a Király utcában az a zsebkendőnyi szalon, ahol jutasákban áll a pörkölt kávé, és a

kóborlovag-képű ifjak meg a holdviláglelkű leányok egy-egy verseskötet és pár csésze forró kávé fölött összedugják a fejüket.” Paróczai: „én mindenestre gyakran berúgok / azaz legálisan válok drogfogyasztóvá / s ettől semmilyen irányból nem leszek pízsi / rámegy családi életem / kockára teszem talánvont közbecsülésem / testi funkcióim rabjává leszek / szégyentelenül és azt mondom na és” (*amit akartok*), vagy: „nyugtalan lelke hiába viszi vitte / presszókon kerti kiskocsmákon túl / hiába sugdosott helyes kis női fülekbe / nézett kamaszos elpirulással / hitetlenkedő szempárokba álmos / kapualjakban / valami csak nem akart sikerülni” (*valami talán*).

[kommen öt]

Paróczai Csaba egyik hidegzáróan jóleső verse a *Köntörfal*; „szaporodnak öltönyeim és van már szép / hosszú fekete kabátom is / mint lelkiismeret meleg és elegáns / talán már te is kevesebbet szólsz rám / nem mintha jobb lennék így / csak te is elcsöndesedtél / eléggé váltam számodra / megszokta füled az összes szavam / belém karolsz az utcán kézfogósd helyett / s tudod hogy beágyazok / míg te az esedékes ingem vasalod”. Persze lehetne a 'versszövet' (külön köszönet a két lektornak, a továbbiakban a szövètesek: k. k. k. l.) többhelyütt ily sűrűre szőtt, de a

művek ránézésre szimpatikusan laza, s néhol túlon túl fecsegőnek tűnnek. Írójuk (bő)beszédesebb, elbeszélő zsáner, aki e szeretetre méltó történetmondogatásban minden bizonnyal nem a rafinált kotnyeleség, hanem a szimpla közlékenység értelmében szeret az lenni. És versek mellett elbeszélő is: művei ugyanazon versszövet (k. k. k. l.) szétnyírbált anyagdarabkáinak tűnnek, amely számottevő előrelépés az első kötet többnyire koturnusban előadott, szélsőségesen ingadozó színvonalú, foszladozó méteráruihoz képest. A *Háton vitt sarkcsillag* már többnyire egy bordában szőtt (k. k. k. l.) versekkel beszél el a rígmusok mellett, ez termékeny, mert ettől egyszerre erősebb-tartósabb és finomabb tapintású a kelme. Merészen naiv, de amíg az első kötetben többnyire életkori sajátosságból adódóan kényszerül rá, addig a másodikban már rafinériából is tudja mímelni és mívelni azt.

[kommen hat]

A *Közelítések*-ből leárazottan se visznek el tőlünk olyat a népek, hogy „Mind amit tudok magamtól tanultam / tanítóm nem volt, sem olyan ki felkarolt / Mindig váltottam s ugyanaz maradtam, / égetlek, mint a Nap, s beszölek, mint a Hold.” (*Négy sorban*; igen, itt is a szövés, k. k. k. l.). Végkiárusításkor is rajtunk maradnak a kö-

zépiskolás önképzőkori lapokban közlésre érdemes himnikus csacsakaságok, mint pl. „korsótok s minden poharatok kiutuk / kiszáradtatok és összedőltek / szomjazó toroknak nem adtok enyhet már / kiapadtatok mielőtt belétek fúltunk volna”. (*Rekviem régi kocsmákért*). Jónéhány soráért viszont jelentős felárat lehet számolni, ilyen originális pl. a „jöjjön a fekete mente” (*végre*) – az ember ilyenkor elveszti a fonalat (k. k. k. l.), hogy vajon tényleg Ariadné vezetett-e erre, vagy csak egy véletlen különútnak köszönhetjük ezt az élvezetes jövés-menést. Hittem szerint nem véletlen, s erre a bizodalomra a *Közelítések* szegényesen tekervényes labirintusaiban több 'leleményes' versével is rászolgál.

[kommen hét]

Rongyrázásnak (k. k. k. l.) tűnhet, hogy a *Magány* c. verse teljes egészében ideidéződik a következőkben, s az, hogy elé ezúton most „megfigyelési szempont” kerül. A hiánytalan idézésre rájátszik a szöveg frappáns rövidsége, és a szakaszolás bravúrjával (is) előhívott bravúros homonímia-talalat. A nem inviolábilis „vagyon” kifejezés olyan újszerűen fölényes birtoklásáról van szó, amely már nem lehet önkéntelen: az archaizáló létige és a gazdagság szinonimájának kivételes egybe-

hangzását megteremtő hangulatot érdemes fürkészn:

„Csütörtökre megszárad
a hétfőn vett fél kiló kenyér.
Gyülekeznek a serclik, a magány
amorf építőkövei. Épül a vár,
szilárd és bevehetetlen s mi már
régóta tudjuk, hogy
a falak ereje nem a kőben
vagyon.”

[kommen nyolc]

Engedtessék meg egy kis kitérő, néhány véletlenszerű felhordás vagy-on-ügyben: ennek egyszerű indítéka az, hogy e limitatív szöveg Paróczai főhajtása, kommemorációja is lehet azok előtt, akiket érezhetően fétisként tisztel.

Tetszetősen „vagyonkodni” Balassinak sikerült tán először, mikor a *Valahány török bejt*-ben imígyen szóla: „Ez széles világon mennyi virág vagy-on, / mindaz sem ér egy rózsát.”

Kun Marcella borgőzősen nem áttalna olyat feltételezni, hogy Beszenyei György eme emlékezetes két sorba belelátta a temetéssel járó költségeket: „Megholt a természet; temetése vagy-on, / A tél takarítja, s azért lármáz vagy-on.”

Kazinczy a *Pór gőg*-ben a körmönfont (k. k. k. l.) bújtatás etalonját adja a homonímiának: „Egy gyöngéje vagy-on: szeret úrnak látszani.”

Nem feledhetjük Csokonait, aki először használta e szót 'kétszeresdologiasságában': „A méltóság, a pénz s mindenféle vagy-on / A szerencse játszi újjai közt vagy-on. (*A hír*).

Megkapó Vörösmartytól a *Göthe-utánszó*-ban: „Árnyék sem vagy egész, csak lába vagy és feje már nem, / Egy vagy-on, ami tied, s mindened, a lipeszárny.”

Arany sem hagyta ki ezt, 'természetesen' egy sírversben: „A fáradhatatlant fáradság győzte le végre; / Sok vesztése után itt nyeresége vagy-on.”

Érdemes megjegyezni, hogy sem Petőfi, sem Ady nem 'alakoskodott' e szóval, Babits és Kosztolányi le sem írta soha.

[kommen kilenc]

A szép Paróczai-beszéd fonala (k. k. k. l.) tovább: „az egész egy régi Ludas-karikatúra / az ágyszelen ülő borzas csíkos pizsamás / alakkal kinek szeme alatt hullámokban / terjed az éjszaka gyötrelmeinek / doppler effektusa” (*ezt pontosan akkor írtam, amikor a gyári sziréna 5 óra 50 perckor a műszak végét fújta*).

Klasszikusokkal árul egy gyékényen (k. k. k. l.), amikor a lesújtón éteri „csisz-csosz és giling-galang / hajnali harangszó hallik a pizsamaszár / kéttornyú templomból”-sorokat írja ugyanebben a műben.

Az pedig már high-fidelity, ahogy a *Korai évek* című versében fabulázik: „egyszer úgy hatéves lehettem / különös teherautók jöttek le a dombon / vagyis az akkor még javában lovászcsoporton / olyan dömperek voltak egyforma / nagy kerekekkel egyszemélyes fülkékkel / szürkén és kellemes-édeskés dízefüst szagúan / gurultak egymás után / felpakolva a betonkoszorús alkonyt... nem tudom volt-e olyan kellemes estém azóta” (*Korai évek*).

Ugyanebben a szövegben viszont már klirrfaktor, ha azt mondja: „hozták magukkal a kort / vagy korhangulatnak mondanám ma már / a hat tengelyen döcögő szocialista realizmust”. Ám éppen ez az egyenközű versbeszéd az, ami megmenti Paróczai első könyvét a teljes enyészettől: ilyen szövegekben találjuk immenzis nyomait annak, hogy a makramézni tudó poéta-csoportok nem egy-két év alatt teremnek, hanem egyes kitartóan olvasó és író, állhatatosan tanuló, ígéretes versszövetképző (k. k. k. l.) emberekből csomósodnak.

[kommen tíz]

Megalapozott a remény – még ha a Paróczai Csaba (36 esztendeje létező) név ismeretlenül hangzik is a kortárs irodalomban –, hogy harmadik könyvével a szerző egészében ’elálló(bb)’ műegészt tud

majd produkálni: míg a *Közelítések* értelemszerűen nem mentes a ’mentornélküli’ elsőkötetek materiáiba jobbadán rogyásig beleszótt (k. k. l.) érzélgősség, szenvelgősség cérnaszálaitól, addig a *Háton vitt sarkcsillag* a maga puritán egyöntetűségével azt bizonyítja, hogy a zsenyéktől való – még nem definitív – elszakadás egy reális idő alatt (három esztendő telt el a két kötet kiadása között, s az első kötetet feltehetően a kiskamaszkori zsenyék is gyengítik) és relatíve látványosan történt.

Csúnya közhellyel élve: a *Háton vitt sarkcsillag*-ban jóval kevesebb az elvarratlan szál (k. k. k. l.). Köszönhető ez annak, hogy 1997-ben megjelent könyvbe érthető tapasztalatlansággal minden írása behajigálódhatott, mígnem a tavalyiban a szerkesztés műgondjának köszönhetően becsesebben homogénné szövődik (k. k. k. l.) a kötet.

[kommen tizenegy]

A *Háton vitt sarkcsillag* esetlenségeire ’fölmentések’ lappanghatnak a *Közelítések*-ben, de a soron következő szériagyártott hézagaira már nem lesz ’fedezet’, nem lesz mentő körülmény: azzal a könyvvel egyszer és mindenkorra vagy kilép a szeretett kliséiből, és ezzel megérdemelt helyét elfoglalva belép az irodalomba, vagy hátramarad, s továbbra is nyomódúcformával gyártható – egyes pro-

vincializmusokban elfogadható – verseket ír a kevesebb számú maradandó mellett.

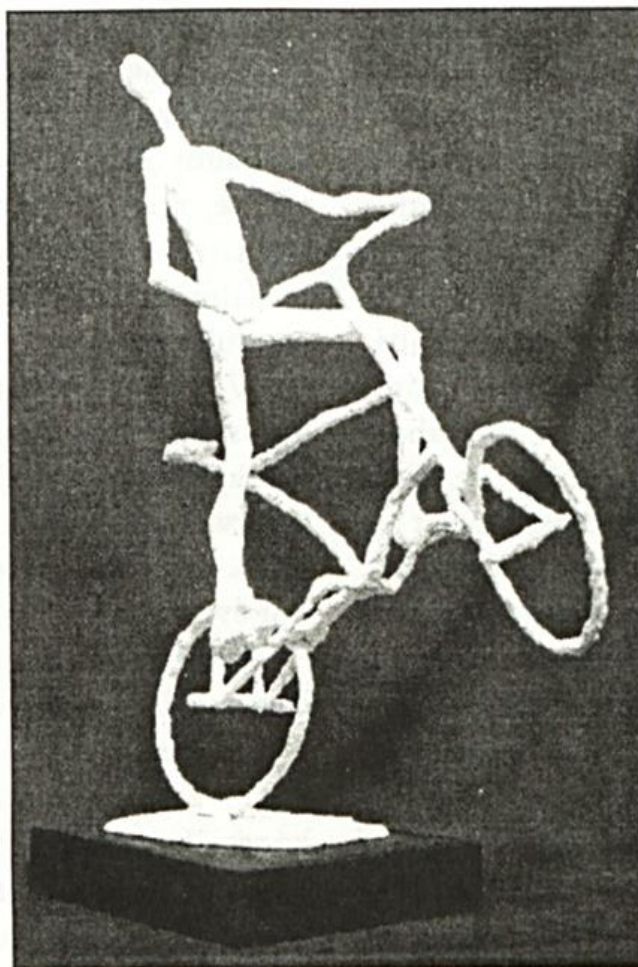
Kívánom, bírja cérnával: hiszen versei máris jobbak a Deákné vásznánál (k. k. k. l.). Kívánom, legyen trendi Paróczai verseket olvasni, teszem azt a Vörös Oroszlánban, a régi-új Centrálban, vagy egy salgótarjáni zsebkendőnyi elnyúlóban, ahol kóborlovag-képű ifjak meg a holdviláglegkű leányok egy-egy verseskötet és pár csésze kávé fölött összedugják, teszem azt, a fejüket.

[kommen tizenkettő]

Csak tudnám, hogy akkor a költészet szingli életforma-e, avagy sem. N. E. írja a Nők Lapjában: „Momentán a folytatást is olvasni szingli.” Trendi vagy nem trendi, szingli vagy nem szingli, én bizakodással várom Paróczai Csaba következő könyvét, és nem felejttem el megvenni a Nők Lapja aktuális számát.

[kommen tizenhárom]

2001. július 13. péntek

Molnár Péter: Az új idők lovasai I. (2001)